

DE
LAPSU
Q. SEPT. FLOR. TERTULLIANI
AD
MONTANISTAS,

EXERCITATIONIS HISTORICO THEOLOGICÆ
DISPUT. II.

DE
LAPSU MAGNORUM IN ECCLESIA VIRORUM,
Lapforumque
CHARACTERE MORALI,

Occasione I. Cor. 10, 12.

Quam

DEO favente,

In Inclÿta Argentoratensium Universitate,

P R Æ S I D E

DN. JOHANNES JOACHIMO
ZENTGRAVIO,

SS. Theol. Doct. P.P. Celeberrimo Capit. Thom.
Canonico, atque Ecclesiaste meritissimo:

*DN. Fautore, Patrono, atq; Præceptore suo Parentis
loco penerando,*

publicè defender

JOHANNES MATTHIAS HEUSER,
Macro-Schwalbacensis, SS. Th. St.

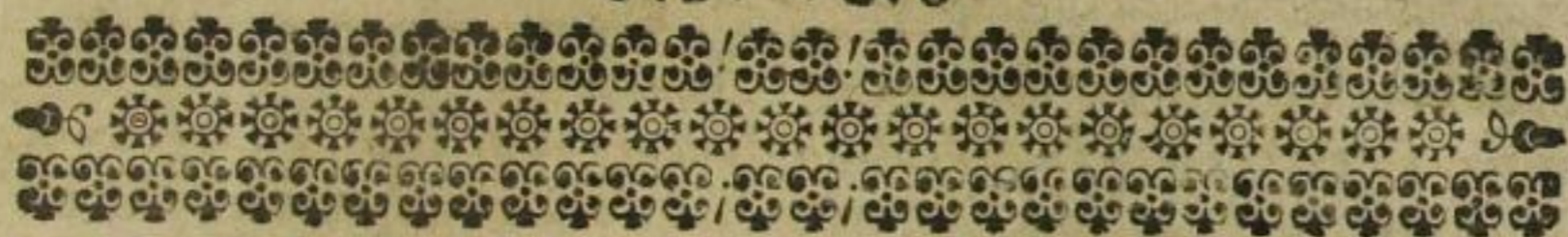
Die Mensis Junij Anno M DCC I.

diss. A
38

ARGENTORATI,
Typis JOHANNIS FRIDERICI SPOOR.

u. CXXXIX. 38.

Sächs.
Landes-
Bibl.



DE
LAPSU TERTULLIANI
ad
MONTANISTAS.

DISP. II.

§. I.



Characteres magni in Ecclesia Hæresiarchæ, Arii, nuper consideravimus. Magistro non dissimiles fuerunt discipuli, Eusebius Nicomediensis imprimis, quem Constantinus M. in Ep. contra Arium & affecl. ad Nicomed. exarata, quam cum aliis exhibet Socrat. H. E. l. I. c. 6. propter versutiam, &

improbisatem vehementer reprehendit. Nimirum quod non solum Ariani sordibus se infecisset, verum etiam tum partibus Licinij tyranni antea favisset, tum suis conatibus per insidias restitisset. Simulator fuit & dissimulator maximus, ceu, ne de aliis hominis actionibus quid dicam, id satis patet ex libello pœnitentiæ, ad Episcopos misso, quo se fidei Expositioni Nicænæ assentire, dolose præse tulit, homo vaser, Arianæ impietati per omnia addictus. Ab Imperatore tamen, cui imposuerat malis artibus, in magno honore post habitus, ob fictam, quam sinceram credebat Constantinus, conversionem ad rectam fidem, hæresi cum odio capitali adversus Athanasium conjuncta, cum ad fidem, quæ Nicænæ confirmata fuerat, & ad ipsum Athanasium evertendum, nihil omiserit inexpertum, prolixius explicante Socrat. H. E. l. c. 17. Homo factiosus, mendaciis & calumniis rem agens. Sed missis his, de quibus etiam

A 2

Span-

Spanhem. Introd. ad Hist. Eccles. l. 4. p. 118. *D. Bebelius* Antiquit. Eccles. sec. IV. art. 10. sect. 2. §. 40. tom. II. p. 1009. *Lapsum Liberij, & Hofii, summorum quondam Virorum, potius intuebimur.*

§. 2. *Lapsum itaque LIBERII, Episcopi Romani, viri vere magni, & supra nobis etiam laudati §. 15. quod attinet, res sua non destituitur controversia. Quæ Larroquanus in dissert. de Photin. & Liberio diff. 2. p. 119. sqq. de pio erga Athanasium, cæterosque fidei Nicenæ assertores, studio Liberii, ejusdemque zelo, fide, religione, constantia, invicta etiam diu animi fortitudine, cæterisque viri hujus admirandis virtutibus, prædicavit, minime negamus; de quibus etiam scriptores rerum Ecclesiasticarum prolixius consulendi. In exilium sane ire maluit, quam innocentem damnare Athanasium. Colloquium quod hoc nomine cum Constantio Imperatore habuit, & heroicam ejusdem *παραρησίαν* in innocentis defensione, refert *Theodoretus* H. E. l. 2. c. 16. Nec penitus de actis his tacuit *Gentilis homo, Ammianus Marcellinus* l. 15. c. 18. Ethnico licet judicio rem enarrans; quam meliori stylo exposuit ipse *Athanasius* t. 1. Epist. ad solitar. vit. agent. f. 832. sqq. Ast qui adversus dona & minas, iram denique Imperatoris, invictus diu steterat, confessor gloriosus, miserabili postea lapsu suo imbecillitatis humanæ flebile dedit exemplum, à qua ne hodie Pontifex Romanus se eximat. Ὁ Λιβέριος ἐξορισθεὶς, ὑπερον μὲν διετὴν χρόνον ὠκλάσε καὶ φοβηθεὶς τὸ ἀπιδράμενον θάνατον, ὑπέγραψε, *Liberius post exactum in exilio biennium, inflexus est, minisq; mortis ad subscriptionem inductus est, ait Athanasius* l. c. f. 837. Factum id est Sirmii. Actum vero quid hic fuerit, & num in Synodo contra Photinū habita duæ, vel tres fidei formula prodierint, qualiq; Liberius, Pontifex Romanus, subscribens Semiarianis se hoc facto adjunxerit, usq; eo acriter disceptatur, ut ipse etiam *Petavius* Animadvers. ad *Epiphan.* hæc. 73. f. 306. fateri necessum habuerit, acta ista *Sirmiensa, & tempora, sic apud Veteres pariter & recentiores esse confusa, ut nulla historia pars impedita magis & difficilis appareat: Imo abhinc mille & ducentis propemodum annis liquidam & sinceram illorum rationem ignoratam fuisse. Nos difficultates istas à præsentī instituto abesse quidem jubemus, ad-*
dimus*

dimus tamen, tres istas confessiones, quas nonnulli inter Acta Concilii Sirmienfis referunt, non esse unius ejusdemque Concilii, nec temporis, ceu recte statuunt ex Reformatis *Blondellus* de primat. pap. cont. Repl. Perron. p. 480. *Larroquanus* l.c. p. 139. *Jacobus Gothofred.* dissert. ad Philostorg. l. 4. c. 3. p. 200. calculus licet hujus Chronologicus *Fastis consularibus* non respondeat; ex Pontificiis doctissimus *Petavius* in Animadvers. ad Epiphan. f. 311. quos ex nostratibus sequitur *B. D. Dorscheus*, Collat. Concil. ad Sirm. sect. 3. c. 1. p. 98. *B. Bebel.* Antiq. Eccles. sec. IV. t. II. p. 1122. alii; etiam *Sandio* Hist. Eccles. l. 2. p. m. 115. plura uno Sirmii habita Concilia admittente. Add. *Timanni Gessel.* H. S. & E. p. 437. sqq. Ex his fidei Confessionibus cum prior, *Photini* impietati opposita; quam *Socrates* 2. H. E. c. 25. *Marcum Arethesium*, *Athanasius* autem l. de Synod. Arimin. & Seleuc. t. 1. Opp. f. 916. *Basilium Ancyranum*, qui disputando cum *Photino* in Sirmiensi concilio, os *Christomacho* obturavit, Sirmii scripsisse ait; quæq; ab ipso etiam *Hilario* & *Athanasio* admitta & explicata fuit; cum prior, inquam, sit composita ann. Christi 351. ceu ex *Fastis Consularibus*, & *Historia* illorum temporum docetur à *Larroquano* & *Dorscheo* l.c. manifestum est, ei non potuisse *Liberium* tum Sirmii subscribere, quem post Synodum *Mediolanensem* ann. 355. ob constantiam exulatum abire jussit *Constantius Imp.* Cum vero *Constantius* hic sæpius in urbe hac versatus fuerit, ceu ex *Amiano Marcellin.* constat, anno etiam 357. ibi egit, nunquam non *Arianorum* cinctus corona, ceu *Athanas.* Epistol. ad solit & c. f. 829. autor est; quos dubium proin non est, quin nunquam non sua instituerint de fide propaganda conventicula, seu *Synodos de fide*; à quibus etiam ista Latina confessio, quam ab *Ostio* & *Potamio* conscriptam esse *B. Hilarius* dixit l. de Synodis, facta esse non abs re creditur. Conf. *B. Dorsch.* Collat. ad Concil. Sirm. p. 113. Sane cum tempore Concilii Sirmiensis, quo *Photinus* fuit condemnatus, *Constantius* se pium esse mentiri voluerit, ut loquitur *Hilarius* contr. Constant. Aug. f. 282. non dici potest, simul tunc *Latinam istam Confessionem* editam ejus jussu fuisse, quæ manifeste *Ariana* erat. Alio ergo tempore *disceptatione*

de fide instituta Sirmij, in praesentia Valentis, Ursacij, Germinij, ceterorumque omnium, hanc confessionem fuisse contextam, rectius statuitur. Ordinem praeterea rerum gestarum ab Athanasio in Epist. ad solit. vit. agent. explicatum si sequimur, illa quae cum Liberio R. P. acta sunt, contigerunt post devictum Magnentium, qui secundum accuratiorum Chronologiam, post Concilium Sirmiense, quo confutatus fuit Phorinus, Constantio succubuit. Tum enim imminentibus malis liberatus, ad bellum cum Ecclesia gerendum animum suum, ut Socras. loquitur l. 2. H. E. c. 26. convertit, per vim coacto Osio ad subscribendum Arianis, de quo post, cum prius Liberium in exilium ejecisset. Blasphema illa & Ariana formula Latina, qua & ὁμοούσιον & ὁμοιούσιον rejicitur, ab Osio subscripta Berocam missa fuit, ubi jussu Caesaris Liberius exulabat, qui etiam a Demophilo persuasus eidem subscripsit, tadio exilij & desiderio suae sedis praefracto, de quo ex Epistolis ejusdem ad Orientales satis patet. Ex professo haec tractarunt Jac. Gotofred. in Philostorg. 4. 3. disc. p. 202. sqq. Larroquanus l. e. dissert. II. de Liberio, probantque contra Baronium & Perronium Cardinales ex Hilario, Athanasio, & Hieronymo. Addo tamen dictis testimonium Bellarmini de R. P. l. 4. c. 9. Legi, inquit, ipse Liberij Epistolas manuscriptoras ex Bibliotheca Vaticana, quae partim ad Imperatorem, partim ad Episcopos Orientales scriptae erant, in quibus satis aperte significabat, se tandem Imperatoris (Constantii Arianis) voluntati (de qua prolixè Athanasius Epist. ad solitar & c. f. 832. sqq.) acquiescere voluisse. Licet vero Baronius priori Sirmiensi Confessione subscripsisse Liberium notet, quod ἀνιστορητικῶς non carere jam monuimus, in annal. tamen t. 3. ad an. 357. n. 42. concedit, probari non posse, aut juste facta defendi, quod victus Liberius labefactarit sacerdotalem constantiam, injuste contra S. Athanasium subscribendo; quodque communicaverit cum illis quorum communionem haecenus exhorruisset: sed & quod etiam professioni subscripsit, quae licet Catholica videri posset, tamen voce illa Nicena, consubstantialitatis, careret. Arianis hoc modo se associanti Liberio anathema dixit Hilarius: Hec, inquiens, est perfidia Ariana & c. Anathema à me tibi dictum, Liberi, & sociis Tuis & c. iterum tibi anathema, & tertio, pravariicator Liberi,

berii, citante *Morneo Resp. ad Ebroic. p.79. in B. Bebelij Antiq. Eccles. Sec. IV. t. II. p.683.* Facile autem patet ex his, quid de *Bellarmino*, & aliis Curialibus Theologis jaetata infallibilitate Romani Pontificis habendum sit: id quod explicare praesentis instituti non est. Constantii certe temporibus illa nondum credita fuit. Conf. etiam *Larroquan. in diff. de Liber. §. 14. p. 225. sqq.*

§. 3. Non minus flebile lapsus memorabilis exemplum ista tempestate praebuit *Hosius*, sive ut alii scribunt *Osius*, *Cordubensis Episcopus*, cujus casum cum lapsu *Liberii* modo explicato conjunxit *Photius ex Philostorgij Histor. Eccles. l. 4. c. 3.* Nimirum cum *Constantius Sirmium profectus ibi consedisset*,
 ἡ Ρώμης Ἐπίσκοπος Διόσκοπον, ὑπὸ Ρωμαίων Ἐπιζήμιον σφόδρα,
 ἡ Φυγῆς κατὰ γὰρ, καὶ ἀποδίδωσι τοῖς αἰτησάμενοις. Τίτω καὶ δὲ
 ἕτερος φησι, καὶ Διόσκοπον ἡ ἑὸμομοσις ἢ μὲν ἢ κατὰ γὰρ ἡ Ἀθανασίῃ
 ὑπογράφει. Ὁμοίως ἡ καὶ ἡ Ἐπίσκοπον Ὀσιον, σωόδων ἢ, ἐν-
 τῶντα συστάσις, καὶ εἰς ὁμοφονίαν αὐτὸς ὑποστασάμενης, *Liberium*
Episcopum urbis Romae, quem Romani summo studio flagitabant, ab
exilio revocatum, civibus suis reddidit. Tunc etiam eundem Liberium,
& una cum illo Osius Episcopum contra consubstantialis vocabulum,
& contra Athanasium subscripsisse ait Philostorgius, cum Synodus qua-
dam illic collecta esset, & supra memoratos in sententiam suam pertra-
xisset. Hosius hic quantus vir fuerit, optime omnium testi-
monio B. Athanasii, contra quem Arianæ confessioni Sirmiensi
secundæ is subscripsit, doceri potest. Dicitur vero eidem
Epist. ad solit. vit. ag. f. 837. ὁ μέγας Ὀσιος, magnus Hosius; πα-
τὴρ τῶν Ἐπισκόπων, pater Episcoporum; ὁμολογητὴς, confessor. Eo-
dem elogio eundem prosequitur Orat. l. advers. Arian. f. 291.
Sozomeno H. E. l. 1. c. 15. dicitur vir, quem Constantin. M. circa se
habuit, vitæ & fidei integritate præstans, & superioribus temporibus ob
varias religionis Christianæ confessiones admodum nobilitatus; quem
Imperator præcipue delegerat ad dirimendas controversias,
postea in Concilio Nicæno discussas. Οὗτος καὶ σωόδων κα-
τηγέται, καὶ γράφων ἀκχέται πανταχῶς, hic Princeps est Synodorum,
& si quid scribit, ubiq; auditur. Tanta fuit ejus existimatio,
ipsis Arianis testibus apud Athanas. Epist. ad solit. vit. ag. f. 837.
 Quibus

Quibus etiam formulam fidei in Synodo Nicæna concepisse, & Arianos ubiq; pro hæreticis traduxisse dicitur, ita ut coram Constantio etiam confessi sint, ne quicquam se profecisse contra orthodoxos, ἕως ὅσιν & εὐλείπειται, quamdiu reliquus est Hosius, apud Athanas. Epist. cit. f. 837. Prolixius hic explicavit, quantum is consiliis & conatibus Ariomanitarum obfuerit, persecutionem hinc ejus apud Constantium urgentium. Non minori encomio celebratur à Theodoro H. E. l. 2. c. 12. al. 15. Invieta hætenus viri hujus animi magnitudo etiam apparet ex responso, & literis ejusdem ad Constantium Imper. cum ab illo citaretur, cordate exaratis, apud Athanasium Ep. ad solit. vit. ag. f. 840. Ἐγὼ ἔτε Ἀρειανοῖς συγκατάθεμαι· ἀλλὰ καὶ πρὸς αἵρεσιν αὐτῶν ἀναθεματίζω· ἔτε καὶ Ἀθανασίῳ γεγράφω, ὅτι ἡμεῖς τε καὶ ἡ Ῥωμαίων Ἐκκλησία, καὶ πᾶσα ἡ Σύνοδος ἐκκαθάρισε, ego neq; Arrianis assideo, neque suffragor, sed eorum hæresin anathemate damno; neq; Athanasii accusationibus subscribo, quam nos & Romana Ecclesia, & universa Synodus innocentem pronunciavit. Magni æstimatus etiam Sulpitio Severo fuit l. 2. hist. ob constantiam; dictus hinc constantissimus nostrarum partium. A Sæbadio, Agenni Galliarum Episcopo, laudatur in libro contra Arianos edito, cujus apud Hieronymum in Catalog. script. Eccles. fit mentio, Osi nomen, ceu antiquissimi sacerdotis, & promptæ semper fidei.

S. 4. Quanquam verò hæc ita sint, parum tamen honorifice de magno hoc viro, & ab omnibus, si hæreticos Arianos excipias, quibus fides in oculis erat, magni æstimato, censuit Arianorum Advocatus Arnoldus Hæresiol. P. I. l. 4. c. 4. S. 6. f. 149. Sic enim obtrectator laudum viri hujus diversimode famam ejus non veretur lacerare. Objicit quippe, quod, vrie es die historien, in alienum sensum sc. contra mentem scriptorum ad scopum Arnoldi malignum detortæ, ausvveisen, Osius nicht gern zu hause geblieben, und seine Gemeinde, da er ohne zvvveifel alle känd voll vvurde zu thun gehabt haben, nicht versorget, sondern unter dem vorvvand eines eiffers vor die vvahre religion an hofe, und sonst hier und dar herum gezogen, er dabey in schvvere versuchungen gerathen. Probet vero Arnoldus, ni historici minus veracis notam contrahere velit, hæc quæ sic fingit de Osi,

Osi,

Hosio, ex probato aliquo scriptore: malignis quippe conjec-
 turis, suisque figmentis sic indulgere non licet. Contradicunt
 etiam virulento huic commento *Socrat. H.E. l.1. c.4. & Euseb.*
de vit. Const. M. l. 2. c. 63. memorantes, quod Constantini
 jussu ad pacem componendam Alexandriam iverit, non quod
 esset πολυπερίγμων, vel domi in suo Episcopatu degere noller,
 de cœtu Ecclesiastico cui præerat parum sollicitus, quod non
 sine atroci injuria Hosio objicitur; sed quod fuerit *vir ex numero*
piorum, θεοσεβών, quos habuit circa se Imperator, πίστεως ἀρετῆς δε-
δοκιμασμένῳ, λαμπρυνόμενῳ ταῖς ὑπὲρ ὁσεβείας ὁμολογίαις κτλ
οὗ ἐμπεροθεν χερόνως, ob modestiam fidei spectatus, & ob religionis
confessionem superiori tempore præ cæteris nobilitatus, ut reddit Vale-
sius; quæ sane cum prætextu zeli, quem Orthodoxis minus be-
ne cupiens Arnoldus Hosio objicit, contra proximum malum
dicens testimonium, parum conveniunt. Nec otii ergo in aula
Constantini versatus fuit, sed quod ob nominis celebritatem,
spectatam item fidem & pietatem, Imperator eundem singulari
amore complexus, & honore summo profecutus, ita jusserat, notante
Socrate l.c. cujus moribus & ætati, aulæ mores parum respon-
derant. Nec in sequentibus temporibus multum in aulis Prin-
cipum moratus esse legitur, qui etiam non, nisi à Constante &
Constantio vocatus, ad Conciliū Sardicense accessit, ceu refert
ipse in Ep. ad Constantium, apud Athanas. Epist. ad vit. soli-
tar. & c. f. 839. à cujus curia sic abhorruit, ut in patria sua ac Ec-
clesia degens, non nisi citatus, & nonnunquam non sine additis
minis, ad Constantium venerit. Athanas. l.c. f. 838. add. Socrat.
H.E. l. 2. c. 23, 26. Satis etiam profane, nec ad mentem Athanasii,
Socratis, & Sozomeni loquitur Arnoldus l. 4. c. 7. §. 29. alleget li-
cet hos, cum explicans Hosii in conciliis zelum pro veritate,
notat, daß er bey allem gefechte der Clerisey überal mit zu felde vvar,
und fornen an stund. Quæ de Hosii tentationibus in aula perpe-
sis idem f. 149. fingit, falsa sunt, omni testimonio historico
destituta. Criminatur idem Hosium, factō pio homine, cui sin-
cera pietas cordi est, plane indigno, cum ultre ius sic pergit:
Ja es möchten NB. vielleicht (ergo de suæ narrationis veritate
ipse dubitat Arnoldus?) einige anmercken, vwie ihm die ehre und
 B vorthelle,

vortheile, so er von dergleichen actionen genosse, sonderlich der vor-
 sitz vor andern grossen Bischöffen, da er nur von einem geringen ort
 Bischoff hies, zugefallen pflegten. *Charitas, Arnolde, non est
 suspicax. 1. Cor. 13, 5. 7. Nec est Christiani hominis, ex suspicio-
 nibus iniquis, sine ratione, & absque veritatis præsidio, am-
 bitionis crimen in fonti objicere. Continuat vero obrecta-
 tor injurias erga Hosium, quando hinc, quod sic tot Conciliis
 magna cum nominis celebritate interfuerit, aulam etiam Im-
 peratoriam frequentaverit, causam lapsus derivare non vere-
 tur. So geschah es demnach, ita pergit fabula, daß er auff dem
 Concilio zu Sirmio dem Symbolo der Arianer unterschrieb, und mit
 den vornemsten unter ihnen sich in gemeinschafft einlies. Addit
 mox: Deswegen er aber zum vvenigsten sein hette zu hause, und
 auffer der gefahr bleiben sollen. Nil dicam, Arnolde, de confusa
 & minus ordinata, quam non amat historia, relatione illo-
 rum, quæ de lapsu Hosii à Te enarrantur. Longe sane aliter
 quæ lapsum, magni hujus ante casum flebilem viri, concer-
 nunt, explicantur ab Athanasio, partim in Apolog. f. 817. par-
 tim in Ep. ad sol. vit. ag. f. 837. Minime is tribuendus est huic,
 quod in tam provecta ætate in aula sæpe vixerit, sæpe etiam
 Conciliis cum magna sui existimatione interfuerit. Dudum
 enim aulam frequentare desierat. Sirmii equidem subscri-
 psit impiæ Arianorum confessioni; sed satis simul constat ex
Socrat. H. E. 2. 24. 26. quod invitus, & non nisi Constantii mi-
 nis territus ad Concilium, & aulam Imperatoris accesserit:
 Ut proinde inepte dicatur, debuisse Hosium ætate confectum domi
 manere, nec tanto se exponere periculo; qui contra falsam hanc
 accusationem, seipsum satis defendit in Epist. ad Constant.
 Imp. & ab Athanas. vindicatur in cit. Ep. f. 873. sqq.*

S. 5. Quanquam vero hæc ita sint, talis etiam tantuf-
 que vir fuerit Hosius, Cordubensis in Hispania Episcopus, Vir
 pius, prudens, constantissimus orthodoxiæ defensor, uti appellatur
Georg. Horn. H. E. p. 91. ad extremam usque ætatem, & cente-
 nario jam major, lapsus tamen est. Vir doctissimus *Jacobus
 Gorhofredus* dissert. in *Philostorg. l. 4. c. 3. p. 204.* de Hosii Lapsu
 addubitare notavit *Severum Sulpisium l. 2. Histor. Phabadium etiam
 cuncta-*

cunctabundum agere, nec Photium in Excerptis Philostorgianis videri fidem habuisse narrationi de lapsu Osi; de subscriptione adversus se etiam Athanasium nil scripsisse Epistol. ad solit. vit. ag. in Apol. autem f. 807. notasse, Hosium verberibus persecutorum *πρὸς καιρὸν*, ad tempus, ex senij imbecillitate cessisse. Verum Sulpitij verba admirantis potius, & stupefcentis, quam plane dubitantis esse, ipse satis innuit: *Mirum*, inquit, p. 153. *atq;* *incredibile videtur*, Hosium in Arianam impietatem concessisse, ut opinio fuit; nisi fatisciente aeo deliraverit; quæ verba sunt benignius interpretantis viri hujus quondam constantissimi lapsum: Quod etiam de judicio & verbis B. Athanasii habendum. Rectius de B. Augustinoid affirmatur, quod t. 7. opp. contra Epist. Parmen. l. 1. c. 4. f. 14. dubitaverit, talem fuisse Osum, qualem dicunt: Id quod satis est, ad præcipitatam Sandij assertionem confundendam, quando Hist. Eccles. enucl. l. 2. p. m. 104. ita pronunciat: *Osum ad Arianos transiisse omnes tradunt historici.* Augustinus enim cujus non minor fuit autoritas, istum Hosii lapsum nondum concedit. Ut vero cum illis statuamus, qui memorabilem viri hujus lapsum, fulgidissimi in Ecclesia sideris, agnoscunt, nos non movit autoritas Isidori Hispalensis, qui l. de scriptor. Eccles. c. 1. f. 161. Opp. à Constantio Principe *minis perterritum illico Arianae impietati consensisse Osum* tradit. Fieri quippe potuisse, scribit Augustinus l. c. *ut falsis criminationibus Hispani circumventi, & callida insidiarum fraude decepti, contra innocentem ferrent sententiam.* Sic enim illa quæ de Oso iste Isidorus commemoravit, comparata sunt, præprimis quæ de morte istius memoriæ prodidit, ut jure de illis dubitetur. Plus fidei hic tribuendum Athanasio, qui Epist. ad solit. vit. ag. f. 841. ait, *afflictum ab Arianis, attritumq; malis, μὲν ἄγρῃ ἐξῆν αὐτοῖς*, verberibus ad tempus cessarit. Durius lapsus hic notatus fuit ab Hilario Pictaviensi, quando in l. de Synod. fidei Cathol. contr. Arian. & prævaric. Arianis acquiesc. apud Sirmium per Osum, immemorem ge-

storum suorum dictorumque nova, & tamen jam diu supputata impietatis doctrinam prorupisse ait. Existimasse eundem scribit, de utroque, & de homousio & homoeusio tacendum esse. Sic enim in secunda formula fidei Sirmiensi, quæ ann. 357. in privato aliquo Arianorum conventu fuit facta, legitur apud Binium: Quia multum commovet vox, Latine quidem dicta substantia, Græce autem ἁμία, hoc est, ut diligentius cognoscatur, illud quod ὁμοούσιον aut ὁμοιούσιον dicitur, nullam earum vocum mentionem debere fieri, neque de iis sermocinandum in Ecclesia censemus, quod de iis nihil scriptum sit in sacris literis &c. Statuitur in eadem, Patrem etiam Paterno nomine esse filio majorem: Ut taceam de ambiguis formulis loquendi cæteris, quibus Arianismus fuit in ista confessione incrustatus. Lapsum Hosii etiam memoravit Socrates H. E. 2. 26. Sozomen. H. E. l. 4. c. 11. Certum proin manet, communicasse (Athanasius utitur verbo κοινωνήσας, Ep. ad solit. vit. ag. f. 841. πρὸς τὸν Ἀρειανὸς ἔχη τὴν κοινωνίαν ib. f. 838.) ut vidimus, Hosium cum Arianis contra quam decuerat. Nam, uti in Apolog. circa fin. f. 807. Athanasius loquitur, ἔδοξεν αὐτοῖς μὴ ἀντιλέγειν, visus est illis non contradicere. Et cum in sæpius memorata Ep. ad solit. vit. agent. Athanasius de Episcopis, qui Constantii furorem experti fuerant, verba faciens, hoc numero etiam Liberium & Hosium numeraverit, aliosque illorum Imperatorem in exilium ejecisse, alios vero per vim in suam sententiam pertraxisse (ἀναγκάσας legitur in textu) scripserit, f. 842. non est cur de subscriptione etiam dubitemus: licet benignius factum centenarii hujus viri interpretatus gloriosus Confessor, negaverit lapsum in sui condemnationem consensisse, aut voluisse προδῆναι prodere veritatem, aut causam suam, in Apol. f. c. Certe in Epistola ad solit &c. cum de violenta coactione, qua Hosium aggressi fuerant Ariani, egisset Athanasius, mox subjecit: οὐκ εἰδότες οἱ ἀφρονες, ὅτι ἔπεισεν ἑπισηπῶν, ἀλλὰ τὴν παρ' αὐτῶν προμήλειαν βίαν ἐπεδείκνυντο, ignorant vecordes Ariani, se in iis subscriptionibus; quas paulo ante Φαντασίαν προγεγεφῆς appellaverat divinus Autor; non voluntates Episcoporum, sed vim quam passi isti essent, ostentare. Interim consensisse, & subscripsisse Formulas Sirmienses Hosium, notat Socrates l. c. idemque tradit Sozomenus H. E. l. 1. c. 5. & 11. Ulterius progressus est, qui ista

tem-

tempestate vixit, *Hilarius*, Confessor non minus gloriosus, qui impiæ isti Formulæ fidei Arianæ Cordubensem Episcopum non tantum consensisse tradit, sed ejusdem etiam autorem eundem facit, in l. de Synod. *blasphemiam apud Sirmium per Osum & Potamium conscriptam* contendens. Sane *Vigilius Tapsitanus*, quem exeunte Sec. V. floruisse opinatur *Bellarmin.* de script. Eccles. p. m. 160. l. 5. contra Eutychem, impiæ professionis, quæ apud Sirmium erat conscripta, autores *Osum, Valentem, Ursacium, Germinium, & alios* facit. Ex recentioribus *Larroquanus* etiam in diss. de Liber. p. 158. *Hosium impiæ à se, & Potamio exaratae fidei formulæ subscripsisse* differit. Verum difficulter huc adducor cum *B. Dorscheo* nostro, Collat. ad Conc. Sirm. f. 3. c. 1. p. 113. ut Confessionem secundam Sirmiensem ab *Hosio* conscriptam fuisse concedam, ex comuni quanquam fama, malo quo non aliud velocius ullum, optimum *Hilarium* id habuisse non negaverim: Conserferit licet vi adactus in istâ impietatis formulam, & sub nomine suo ad alios, *Liberium* etiam, *Berroæ* in exilio agentem, & alios transmitti concesserit. Scripsisse vero eandem cum *Potamio*, solide non probabitur, neque ex *Athanasio*, neque ex *Socrate & Sozomeno*, neque ex *Philostorgio, Sulpitio Severo*. Nec etiam id testantur *Marcellinus, & Faustinus* in libel. precum ad Impp. *Sirmondi* opera edito, quo singularia de hoc *Potamio* habentur. Hoc tantum illi referunt, quod cum *Osius de Corduba Potamium* hunc, *Olissiponæ civitatis Episcopum* in *Lusitania*, apud *Ecclesias Hispanianorum & detexisset & repulisset*, ut impium hæreticum, hujus querela accersitus ad *Constantium Regem*, minisq; perterritus, ne senex & dives exilium, proscriptionemve pateretur, dederit manus impietati, & post tot annos pravariatus fuerit in fidem, apud *Larroquan.* l. c. p. 205. Vixerunt hi temporibus *Theodosii*: & parum magnifice de illis sentit *Baron.* Annal. t. 3. f. m. 707.

§. 6. Causa lapsus magni hujus hæctenus in Ecclesia viri, fuit partim *senij imbecillitas*, de qua *Athanas.* Apol. f. 807. refert, quod *ἄξιόν τιν' ἀσθένειαν ἔχειν ἢ φέρων τὰς ἀληθείας*, *senij imbecillitate verberibus impar cesserit*. Add. *Epist. ad vit. solit. ag.* f. 841. *Delirio fatiscens, h. e. deficientis*, ut explicat in notis

Drusus, avi, etiam parum abest quin tribuat *Sulpicius Sever. Hist.* l. p. 153. quod *Osius* in perfidiam eandem cum aliis concesserit. Non minus senio *Osii*, & inde orto metui exilium tolerandi, casum hunc imputant *Isidorus Hispalensis* l. c. *Marcellinus* etiam & *Faustin.* l. c. Omnium vero sententiis præferimus *Athanasii* auctoritatem, plus æqui habentis, quod summi viri vitæ antea respondeat. Prostravit hanc imbecillitatem; quam in tanto Viro major animi magnitudo atque præsentia comitari debuisset, etiam *Ethnico Virgilio Æneid.* 9. v. 610. accinente: *Nec tarda senectus debilitat vires animi, mutatq; vigorem;* *Constantii* crudelitas, tanto Principe indigna, cujus rabiem provocaverant *Episcopi Ariani*, καὶ ἡ τὴν πρὸς Ἐυσεβίου συγκοφανία, & *Eusebianorum sycophantia*, ut loquitur *Athanas.* in *Apol.* t. I. opp. f. 807. Qua ratione eundem, *Ariana impietate* infectum, contra *Hosium* hi excitarint, quibusque verbis irritarint, explicavit laudatus *Athanasius Ep.* ad solit. vit. ag. f. 837. Nihil vero blandimentis proficiens *Imperator*, cum minis ἀνάγκη & βίασμον adderet, ad communionem cum *Arianis* habendam, *Hosium* hætenus constantem impulit. Postquam enim ἀντὶ ἐξορισμῶν, pro exilio, integrum annum *Sirmii* detinisset, ποσὺν τιμω βίαν πεποίηκε τῷ γέροντι, καὶ ποσῶτον αὐτὸν σπινέχεν, ὡς θλιβέντα αὐτὸν, μόλις κοινωνήσασθαι μὲν τοῖς πρὸς Ουαλέντα καὶ Ουρσάκιον, μὴ ὑπογεγῆσθαι ἢ καὶ Ἀθανασίῳ, tantum vim intulit seni, ut afflictus attritus malis, tandem egregè cum *Ursacio* & *Valente* communicaret, sed tamen ut contra *Athanasium* non subscriberet. *Plagas*, ait *Socrates H. E.* l. 2. c. 26. illi fuisse inflictas, membraque machinis distorta. Mentionem verberum, quibus cesserit lapsu deplorando gloriosus hætenus Confessor, facit, ut vidimus modo, etiam *Athanasius* in *Apol.* Fortiorem adversus talia senectus *Christianum* reddere debuisset, cum *Gentilis Seneca* de sua id gloriatur senectute, *Ep.* 104. Hoc est illud, quod *Cicerone* memorante de *Senect.* p. 92. *Pisistrato tyranno* à *Solone* responsum est: cum illi quarenti, qua tanta spe fretus sibi tam audacter obsisteret, respondisse dicitur: senectute. Tantum Confessorem, qualis *Hosius* fuit, potiori jure ita cogitare decuisset. Verum is, licet initio *Arianis* consentire renueret, post tamen vi compulsus, & verberibus, NB. ut fama

fama est, licet senex graviter casus, consensit, eiq; subscripsit, memorante Sozomeno H. E. l. 4. 5. Objicit lapsio B. Hilarius de Synod. quod nimium sepulchri sui amans de homousio & homoeusio tacendum esse existimaverit. Nimium opum amorem addit Isidorus Hispalensis. Sic enim in l. de script. Eccles. c. 1. loquitur: Osius Cordubensis à Constantio Principe minis territus, metuens ne senex, & dives damna rerum, vel exilium pateretur, illico Ariana impietati consensit. Eadem fere habent Marcellin. & Faustin. l. c. verbis §. 5. superiori adductis. Non vero sic refert Athanasius, qui verberum violentiæ, non metui exilii, vel nimio opum amori, lapsum Osi tribuit. Insuper cum falsa merito esse credantur, quæ de morte lapsi ab Isidoro traduntur, ipsi etiam Baronio Annal. t. 3. ad an. 57. n. 26. f. m. 707. improbata, & confutata, eodem loco ea, quæ de divitiarum amore hic Hispalensis eidem objicit, habemus: præprimis cum Athanasio scriptore Epist. ad solit. f. 841. rem hanc, factum hoc suum, οὐκ ἠμέλισην, non pro levi habuerit. Μέλλων γὰρ ἀποθνήσκειν, ὡσπερ Δαλιζέμω & ἐμαρτόρα τὴν βίαν, ἢ τὴν ἀπειανὴν αἰρεσὶν ἀναδέμαλιζε, moriturus enim quasi in testamento suo eorum vim protestatus est, & Arianam hæresin condemnavit: Vetuit etiam eam à quoquam probari aut recipi. Lapsus itaq; mollitiæ & imbecillitate, divina gratia revocante, excitante, & adjuvante, rursus resurrexit sincera peracta pœnitentia Hofius. Præcipiti proin iudicio, ut in his rebus assolet, Sandius Hist. Eccles. eunucl. l. 2. p. m. 104. scripsit, falsitatem symboli Nicani, ejus ipse autor extitisse fertur, aliorumq; decretorum, tum hujus, tum Symboli Sardicensis, quorum Præsidem eum fuisse traditur, sua defectione comprobasse Osi. Falsum enim hoc esse ex dictis patet, ostenditque Athanasius l. c. Nos lacrymis prosequendum, venerabilis hujus diu senis, lapsum ita considerantibus in memoriam revocamus verba Christi, Matth. 26, 41. γρηγορεῖτε καὶ προσέχετε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα θέλει, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενεῖ, vigilate & orate, ne ingrediamini in tentationem. Equidem spiritus promptus est; caro vero infirma.

§. 7. Testatur hoc nomine non abs re quidem lucrum suum Cesar Baronius t. 3. Annal. ad ann. Chr. 357. n. 17. f. m. 704.

704. *quis, inquit, rogo de sui exitu potuit esse securus, si omnium synodorum laudibus celebratum Osum, scriptorum cunctorum illorum temporum præconiis exaltatum, totq̄ ex diversis atq̄ multiplicibus certaminibus coronis auctum, hominem in conciliis agentem Patronum atque Magistrum, videat tam inopinate prosterni, ac instar salis infatuati pedibus proculcari; tantumq̄ ducem effici exercitus desertorem, imo ad hostes deficientem, & in castris hostium profientem, transfugam adeo ignominiose constitui. At cum fecerit invitus hoc qui diu steterat egregie, pœnitentiamque dati scandali egerit, nescio an sequentia verba n. 18. satis commode subjecerit An-
 naliū Conditor: Superavit, mea sententia, lapsus Osi præterito-
 rum omnium casum, sive Origenis, sive Tertulliani, vel quorumvis
 aliorum dixeris: Nullus enim aequè ac ipse, neq̄, tanta temporis diuturni-
 tate, tot tantisque publicis actionibus, iisdemque summis, ad statum
 totius Reipublicæ Christianæ spectantibus, tum in Occidente, tum in
 Oriente perfunctis, nullus, inquam, aequè ut Osius, spectatus est. Sed
 neuter horum sic invitus fecit, quod commisit; neuter necessi-
 tate & vi impulsus peccavit, nec pœnitentia ductus id quod
 fecit improbavit, & damnavit, ceu Hosium fecisse constat. De
 quo Horn. H. E. p. 69. nisi de Origenis sacrificio Ethnico id di-
 cere velis. Add. Dorsch. Col. ad Sirm. Concil. p. 113. sqq.*

§. 8. Historiam Nestorianismi novissime descripsit Gallice Doucinus, quam proin integram etiam exponere, nostrum non fert institutum. Autor ejus fuit NESTORIUS, *ἀνὴρ Ἰθιονῶν*, vir insignis dictus Theodoro, Episcopo Cyrensi, ad Sporad. t. IV. opp. f. m. 696. Episcopus Constantinopolitanus ex Presbytero Antiocheno. Eo vocatus fuit, memorante ex Cassian. l. 7. de Incarn. Baronio Annal. t. 5. ad an 428. f. 523. quod Chrysostomo similem, quem ab Ecclesia Antiochena acceperat Constantinopolitana, rursus accipere hæc Ecclesia speraverat, præprimis quod dono concionandi plane singulari, voce cum primis sonora, linguaq̄ diserta præditus, & ob eam causam, tanquam ad docendum populum admodum accommodatus judicatus fuerat, memorante Sacrate H. E. l. 1. c. 29. In magna quoque quod existimatione, etsi præter meritum, fuerit, Vincentius
 Lirinen-

Lirinensis contra hæres. c. 16. notavit, in Nestorio, inquit, plus semper admirationis, quam utilitatis; plus fama, quam experientia fuit; quem opinione vulgi aliquandiu magnum humana magis fecerat gratia, quam divina. Pietaster enim insuper etiam fuit, pharisaico spiritu turgidus affectata temperantia simplici plebeculæ, imo & prudentioribus imponens, ita ut rursus Socrate scriptore l.c. ob temperantiam, rectius fallacem ejus speciem, apud omnes laus ejus magna fuerit; cum, uti in Hist. Concil. Ephes. t. V. Concil. edit. Paris. f. 1. dicitur, continentia, pietatis & veteris disciplinae imaginem mentiretur Hypocrita. Distinctius hæc notavit Theodoretus ad Sporac. t. IV. opp. f. m. 696. monens, quod Φαῖδον περιβεβλημένον ἱμάτιον, ἐστυγακῶς βαδίζων, σὺν ἀγοραῖς ἐκκλίνων θορύβῳ, ὠχρότητι σώματος τὸ δοκεῖν ἐγκρατὴς εἶναι θηράμενον. Οἴκοι τὰ πολλὰ βιβλίῳις περισσάνεχων, ἢ καθ' ἡσυχίαν ἐαυτῷ συγγινόμενον, fusca veste indutus, tristis incedens, strepitus forenses declinans, pallore corporis continens videri affectans, libris domi ut plurimum incumbens, ac in otio & quiete secum habitans, & sic melancholico ut videtur temperamento præditus; hoc etiam habitu & hac simulatione, χήμασι τε ἢ πλάσμασι σὺν πολλῆς δαλεάζων, populum inescans, magnam sic ætatis partem transegerit Nestorius, deludens hominum mentes, fictoque simulans pia pectora vultu. Voluit hoc Cælestinus Pontifex, quando literis, quas exhibet t. V. Concil. f. 349. sqq. ad Nestorium jam lapsum exaratis, ita scripsit: *Tanta ante opinione vixisti, ut tuis te aliena civitas invideret.* Severus præterea fuit, magnum orthodoxiæ præ se ferens zelum adversus hæreticos; rem Episcopo quidem per se dignam, sed quam plane intempestive, immodeste, imo ferociter, absque sufficienti scientia, neque disciplinæ Christianæ, quæ Politiam non abolet, neque vitæ socialis doctrinæ convenienter exercuit. Nam simulac Episcopus ordinatus orationem apud Imperatorem habuit, hanc sententiam coram universo populo, memorante Socrate H. E. l. 7. c. 29. protulit: *Mihi, ô Imperator, terram hæreticis purgatam tribue, & ego tibi cælum retribuam. Tu mihi in profligandis hæreticis subveni, & ego tibi in profligandis Persis subveniam.* Scio equidem, Baronium in Annal. t. 5. f. 523. causam hic agere Nestorii, quod non reprehensibilis videri debeat, de hæreticis profligandis Episcopali agendo libertate, & vi-

C

gore

gore sacerdotali sententiam illam dicendo. Verum quicquid sit de officio Pastoris ingruentes arcendi lupos, quod omnino sollicitate, bono licet ordine, & proindole Christianæ mansuetudinis, nec mercenaria quadam ratione exerceri debet, Joh. 10. 12. majoris facimus iudicium illorum, qui ex oratione noverunt de interiori mentis cogitatione conjecturam facere; quibus Socrates l. c. ait, neq; animi levitatem Nestorij, neq; iracundiam, neq; prætere a inanis gloria cupiditatem, (præsertim cum ne minima quidem mora interposita, ejusmodi voces tam temere profunderet) obscuram esse potuisse. Ipse Arnoldus Hist. Eccles. de hæret. P. I. l. 5. c. 5. §. 12. f. 245. et si Nestorio usque eo faveat, ut mitius justo de ejus errore judicet, impingens in primum genus communicationis idioma, ex impotenti hoc hominis hujus ad Imperatorem alloquio petit characterem viri elati, iracundi, & turbulenti, qui contra Ecclesiæ consuetudinem multa peregit.

§. 9. Factiosus etiam fuit. Unde sicut ob vim dicendi in Ecclesia, & eximia dona in eloquendo, sibi multum placebat; ita memorante Theodoro l. c. φωνὴ κακίστη καὶ μεγίστη αἰσκήσας, pulcherrimam & maximam vocem exercens, der sich bloß auff's predigen geleeget; & util. c. §. 14. Arnold. loquitur, wacker plaudern können/ in Ecclesiam DEI se ingessit, ἔτ' ἂν γῆ καὶ γόνιμον, καὶ γεωργῆσαι ψυχὰς ἀνθρώπων διωάμενον, ἐζήλωσε χαρρακτῆρα λόγων, non generosum & genitalem, quoque hominum animas excolere posset, dicendi characterem secutus. Demagogum potius egit, quam verum Ecclesiasten. Nam πρὸς τὸ δημοτερές ἀποκλίνας, καὶ τὸ εἰς ἀέρει λυομένων κρότων θηροῦτης, εἰ καὶ τις ἀλλ. ἢ γῆ καὶ γόνιμον, τὸ συρφετώδες καὶ ἀσάθμητον πλῆθος πρὸς τὸ οἰκείον ἐξεκαλέσασθαι πόρον, cum ad populi delectationem orationem suam conferret, & inanes plausus ut qui maxime aucuparetur, turbulentum & instabile vulgus ad sui desiderium excitavit. Quid de hoc genere hominum, & Doctorum, B. noster Lutherus habeat, quos studium hominibus placendi sic abripit, vid. in tom. I. Witteb. Præfat. Huic vanitati Nestorii accessit mediocris, nec sufficiens pro muneris Episcopalis dignitate, & officii hujus ratione, eruditio. Oportet enim, decetque, Paulo Tit. I, 9. præcipiente, Episcopum esse δυνατὸν, potentem adhortari in doctrina sana, καὶ σὺν ἀνιλέγοις ἐλέγχειν, & contradicentes arguere. Defuit vero hoc requisitum Nestorio.

Nestorio.

Nestorio. Malebat enim τὴν φωνὴν καλίστην καὶ μεγίστην ἀνοεῖν, pulcherrimam suam, & maximam exercere & excolere vocem, quam necessariis disciplinis, studio antiquitatis potissimum, operam dare. Socrates sane, qui l. 7. c. 32. se Nestorii libros legitte testatur, hominem, inquit, reperio imperitum, & doctrinae penitus expertem. Addit, errorem illi præ inscitia & ignorantia contigisse. Nam etsi natura lingua erat disertæ, & propterea doctus putabatur, tamen revera imperitum fuisse. Quin etiam veterum scripta perdiscere dedignatum fuisse. Veteres prope neglexisse, & seipsum omnibus antecellere existimavisse. De scelerata ejus presumptione, qua sacram scripturam se primum & solum intelligere, & omnes eos ignorasse jaclaverat, quicumque ante se magisterij munere præditi, divina eloquia tractavissent, etiam egit Vincentius Lirinens. l. c. c. 42. Nimirum, quod fieri amat, ut ignorantes, vel mediocriter literis imbuti, fastu, arrogantia, pertinacia, novandi imperite pruritu, audacia, contentur defectum hunc supplere, quo tales esse videantur, & pro talibus habeantur, quales non sunt; ita apparet idem contigisse Nestorio, homini in liberalibus disciplinis mediocriter imbuto, ut loquitur Theodoretus l. c. Superba proin Episcopi Constantinopolitani ignorantia conjuncta erat cum audaci pertinacia, & pertinacia audaci, fastu denique impotenti, atque arrogante philautia, inflammante hominem gratia Principis, & aura populari, qua abutebatur, quamque dicendi facultate sibi comparaverat, nisum. Unde cum humana infirmitas proclivis sit in errores, præprimis si vero DEI timore, & sincera pietate non sit suffulta, non mirum est, data occasione tam infeliciter lapsum esse Nestorium, tali præditum ingenio, amicissimi sui Anastasii, Presbyteri, quo in rebus gerendis familiarissime utebatur, impiam de Maria Deipara vocem, æque præfractæ atque imperite defendendo, explicatum Socrati l. c. c. 32. Eximie ex historia Ecclesiastica hoc etiam explicat B. Luther. t. VII. Altenburg. de Concil. l. 2. f. 266. memorabili caractere morali lapsum clari hujus in Ecclesia viri exprimens.

§. 10. Ante hunc, non minori Ecclesiæ damno, horribili lapsu suo turbas excitaverat PELAGIUS, Scotus, uti multis creditur, & Monachus, Augustino, notante Spanhemio in Introd.

ad H. E. p. 152. non modo vir acutissimus, acerrimiq; ingenij, etiam facundia plurima, sed & vir sanctus ac bonus à multis predicatus, etiamsi intus jam nequam fuerit; ita ut cum Chrysostrum & Augustinum, aliosque magnos in Ecclesia viros, aliquandiu fefellerit, ad hunc etiam applicare liceat verba Jerem. 17. 9. astutum est cor pra omni, & desperatum idem: qui cognoscet illud? Nam, ut Gerhard. Joh. Vossius Histor. Pelag. l. 1. c. 3. p. 5. testatur, non Chrysostrum modo ejus predicat pietatem, sanctimoniam, tolerantiam; sed Augustinus etiam in libb. de peccatorum meritis & remiss. nomen ejus aliquoties non sine laude ponit, quia vita ejus predicaretur à multis, ut ipse fatetur l. II. Retract. c. 33. Sane nisi hoc fuisset, non primitus eum amassent tot egregij viri, ut recte judicat Vossius l. c. cujus primam vitam nec ipse Lutherus improbat, tom. I. Altenb. f. 862. annuente Chemnit. Loc. P. 1. c. 8. Dilleximus, scribit B. Augustinus Ep. 106. ad Paulin. t. 2. opp. Pelagium, quia nobis recta fidei videbatur. Quo nomine etiam Chrysostrum ejus lapsum in Ecclesia tam serio deploravit, ut Ep. IV. ad Olympiad. ita scripserit: σφόδρα ἠλγισα ἕπερ Πελαγίου ἔ μονάζοντι, de Pelagio Monacho magno dolore affectus sum. Causam reddit, quando sic pergit Pater eloquentissimus: Εννόησον τοίνυν ὁσων ἀξιοι σεφάνων εἰσὶν ἡγναίως σάντες, ὅταν ἄνδρες ἐν ποσώτη ἀσκήσει ἀσφαζόντες καὶ καρτερία, ἔτω φανώπιν ὑποσυσρόμημοι, cogita igitur quot quantisque coronis digni sint, qui forti animo in acie steterunt, cum viros pie ac sancte, tantaque cum tolerantia viventes, uti nimirum Pelagius, abripi & in fraudem impelli videamus. Proin non fuit necesse, ut Gothofred. Arnold. Hist. de Hær. P. 1. l. 5. c. 5. S. 1. de Pelagii morum & vitæ sanctimonia tanto apparatu ageret, quasi vel eandem Orthodoxi, quos scoptice sic appellat, ignorarent, negarentque; vel perditæ Pelagianorum causæ multum patrocini inde accederet, quod hypocritice pios viros, qui à sincera pietate defecerunt, haberet autores; uti sibi persuadere, & proin etiam id citatus Autor intendere videtur, major fautor fictæ pietatis, quam puritatis doctrinæ fidei. Fuerit enim Pelagius ab initio, ante lapsum, vere pius, ceu laudatus ab Augustino, & amatus, quod prævalente judicio charitatis, pro tali etiam eundem habuerit, ceu testatur Epistol. 106. ad Paulin. exarata, sub initium ejusdem: Desit rament,

men, spiritu DEI malitiose excusso, talis esse, hostis crucis Christi factus, & sub involucro Catholici nominis latitando callide speciem pietatis præ se ferens; ad imponendum simplicioribus, bonaque mente præditis, & ad pertrahendum illos in suas partes, qui sane maligni hominis character est. Tales artes nulli placent cujus causa bona est, & qui non talia molitur, quæ fore scit ut ab aliis improbentur, Hujusmodi fraudem sane nemo probaverit, quam *Arnoldus*, & *Arnoldo* similes, qui profligata fidei puritate, & mundicie, non nisi vitæ exterioris pulchritudine fucata, fallacique specie, quam ipse Diabolus etiam induerit, 2. Cor. 11, 14. sq. delectantur, latitudinaria sua Theologia, & fanatica disciplina morali, copulaturi fideles & infideles etiam, v. c. Aristidem, non hæreticos tantum. Quis enim vitam hominis, qui juratus divinæ gratiæ hostis factus, in inimicum Crucis Christi evasit, vere piam dixerit, quæ non nisi veræ fidei fructus, qua Pelagius destitutus fuit, esse potest? ἔχοντας μόρφωσιν εὐσεβείας, πλὴν ἢ δυνάμιν αὐτῆς ἠγνήμενός, habentes speciem pietatis, virtutem vero ejus abnegantes, ut *aversetur*, suo Timotheo præcipit Paulus 2. Tim. 3, 5.

§. II. Observavit ex Historiarum monumentis *Chemnitius* noster in Loc. P. I. de L. arb. c. 8. f. m. 203. occasiones, quas habuit Pelagius movendi illius certaminis, 1. enim voluerat *Manichæos* acriter refutare. 2. *Enthusiastarum* violentos raptus, quos fingebant, non probabat. 3. Fuerat amans disciplina, & videbat flagitiosam ignaviam inter Christianos. 4. Sine judicio arripiebat Patrum incommode dicta in disp. contra *Manichæos*. Ex quo *Zelus* viri, plus justo ab *Arnoldo*, l. c. laudatus, necessaria doctrina, moderatione animi, & prudentia destitutus cognoscitur; qui fervor importunus, nec ut decet coërcitus, multos in devia & errores abripuit, & causa lapsus illorum fuit, in *Scyllam* incidentium, cum *Charybdin* vitare præ se ferrent, & contumaciter suis inhærerent opinionibus, & novitatibus; simplicitatis quoque fictæ que Pietatis Christianæ prætenso studio cuncta, quæ moliti fuerant, tegentes, imo involventes. Quibus artibus plurimum polluisse Pelagium, ad lapsum hinc pronum, fat docet historia.

non dubitavit *Vincentius Lirinens.* contra Hæret. c. 34. *Pelagium* hominem sincera pietate, quæ fructus Spiritus est, Gal. 5. destitutum, *prophanum* appellare. Sane prout callidus, & ad fraudem acutus fuit, dissimulator & simulator maximus, occulte agens, clam etiam hæresin suam disseminans, verborumque fallaciis, involucris, ambiguitatibus & lenociniis, in suas partes pertrahere alios laborans; ita non solum simplicioribus vere piis, suæ pietatis larva facile imposuit, sed & prudentioribus & doctioribus multum negotii faceffivit. Tam callide enim scivit tegere errorem per artificiū verborum, ut *Augustinus* dixerit: *Sine scrupulo hæc acciperentur, si non ab illis, quorum sensus notus est, dicerentur.* Graviter hoc etiam notavit *B. Hieronymus*; cui hoc nomine *Patromastix Arnoldus* l. c. §. 4. *convitiandi libidinem, & solitam rusticitatem, Schmähsucht und gewöhnliche Grobheit* pro sua erga Patres Ecclesiæ reverentia & humanitate objicit; t. V. opp. f. m. 144. in Præfat. in IV. Comment. in Hierem. ad Euseb. in Pelagio & discipulis improbens, quod *secreto doceant, & publice negent*, sub sanctitatis pallio se occultantes, more illis qui nova in Ecclesia moliti sunt familiari. Tantus etiam fallendi & circumveniendi fuit artifex, ut dolose agens Synodum Diospolitana[m] deceperit, captiose suas hæreses damnando, & fidem Catholicam profitendo. Conf. *Baron. Annal.* t. V. ad ann. Chr. 415. f. 375. sqq. Cujus generis plura etiam apud *Gerhard. Joh. Vossium, Latium, Henricum de Noris, & alios Historiæ Pelagianæ scriptores* notantur. Non minus *B. Chemnitius* in Loc. de Lib. arb. c. 6. ostendit, qua ratione *B. Augustinus Pelagii, & Pelagianorum insidias detexerit, ac tergiversationes*, quas in arctum coacti Novatores amant, in lucem protraxerit, artes hominis veteratorias verborumque, lusus passim notans: Ita ut genuinas maligni hominis notas in eo invenire liceat, diu licet ingenium hocce suum occultaret, magni interim *Arnoldo* æstimatus, hoc potissimum nomine, quod *Pietatis larva* fidei sinceræ corruptor inclaruerit. Tales artes Spiritus Sanctus non amat. 1. Cor. 5. 8.

§. 12. Hic vero *Arnoldus* rursus maligna ut solet mente erga Orthodoxos facta commemoratione elogiorum, quibus partim ante lapsum, partim cum adhuc occulte agerent, nec dum

dum detecti essent Pelagius, Cælestius, ornabantur, in gratiam eorum sic scripsit Hæresiol. P.I. l.5. c.5. S.3. *Und diese klare Bekändnisse vveisen uns nun das Unrecht, das ihnen (Pelagianis) von den Orthodoxen geschehen, vwann sie so einen hauffen handgreiffliche Lügen und Verläumdungen (quæ Arnolde sic videntur in gratiam Pelagianorum) vvider sie ausgegossen gehabt, nur damit sie ja allen credit bey gevvißenhafften Leuthen verliehren möchten.* Quasi vero dici non possit, Hymenæum perversa de resurrectione doctrina, fidem quorundam pervertentem, habuisse fidem & Conscientiam. Atqui utrumque affirmat Apostolus 1. Tim. 1, 19. sq. 2. Tim. 2, 17. sq. Idem de Pelagio & asseclis censendum. Loquimur, Arnolde, Orthodoxi de Pelagio, cum fidei & conscientiæ, si unquam sinceram habuit, quod DEUS *καρδιογνώστης* omnium optime novit, jam fecisset jacturam. Nec per mendacium & calumniam, vel obtrectandi studio, statim aliquid objici dicendum, quod is, qui id statuere dicitur, callide & veteratorie idem occultat, atq; quod sub pallio Catholico late-re quærit, sine fronte negat, uti fecit Pelagius. Cur non cordate, ut virum bonum decet, rem egit? Sane quod adversariis astute, veteratorie, nec aperte & candide agentibus, sed fraudes & subterfugia captantibus, per Logicam consequentiam, & sic jure Logico imputatur, non est calumnia. Recte B. Hieronymus directo ad eos sermone in Præfat. in IV. Com. in Hier. t. IV. opp. f. m. 144. *aut bona sunt, inquit, quæ docetis, aut mala. Si bona, defendite libere: si mala, quid occulte miseros jugulatis errore, rectaq; fidei ad decipiendos simplices quosque jactatis expositionem? quæ si vera est, cur absconditur, si falsa, cur scribitur.* Et nonnullis interjectis rursus pergit: *Isti publicum fugiunt: & susurrant in angulis perditorum: dolentque quasi pro suis, quæ sua metuunt confiteri; idque ut historia docet, summa vafricie, ingeniiq; panurgici profunditate. Hæreticorum, spiris diversimode serpentium instar se involventium, hanc jam ante Pelagium fuisse artem, etiam Irenæus advers. hæret. l. 3. c. 19. notavit: Similia enim, inquit, loquentes fidelibus, non solum dissimilia sapiunt, sed & contraria, & per omnia plena blasphemis, per quæ interficiunt eos, qui per similitudinem verborum dissimile (affectionis) eorum in se attrahunt venenum.* Sicut quis aquæ mixtum gypsum dans pro lacte, seducat
per

per similitudinem coloris &c. Negat Arnoldus etiam l.c. §.5. sq. ex novandi pruritu naturales hominis vires Pelagium asseruisse, sed quod alios Ecclesiæ Doctores ante se idem docuisse vidisset. Sed confundit occasionem lapsus, cum pertinacia erroris. Non negamus Patrum, ante motum certamen securius loquentium, incommode dicta lapsus occasionem potuisse præbere, vel etiam præbuisse Pelagio, quod Chemnitius etiam concessit; sed pertinacia erroris, & profunda illum propagandi & disseminandi, aliosque seducendi *παραγγελία*, excusari non potest, meruitque hominem pro stultitia sua tractari. Prov. 26, 5. Hæreticorum proin, & Pelagii Patrono, nec sinceræ pietatis, quæ sit fructus Spiritus Sancti, cultore dignum est hoc testimonium: Tantum abest ut veritati historicæ respondeat, quando Arnoldus l.c. ulterius sic pergit: *Woferne nun ihm (Pelagio) seine Widersacher (der schmähsüchtige und grobe Hieronymus, l.c. §.3. sq. Augustinus, & alii) nicht allein mit gehöriger Sanfftmuth und Weisheit, sondern auch mit einem exemplarischen leben begegnet, seine Worte recht eingenommen, und nicht oft verkehret, und übel gedeutet, ihn auch selbst nicht so feindselig tractiret hätten, würde sich in allem anders gegeben haben.* Malignior sane scriptoris hujus affectus erga Hieronymum & Augustinum; quos, ut recte censet Georg. Horn. Hist. Eccl. p.m. 108. *DELLS* heresi huic opposuit; hunc in Africa, illum in Oriente; benignior autem erga Pelagium, ex his verbis virulentis satis cognoscitur. Falsum enim est, quod non convenienti mansuetudine usi fuerint, ut oblatrat Pelagii advocatus. Legat, si ignorat, apud Vossium Hist. Pelag. l. i. c. 12. qua ratione Hieronymus se gesserit, cum Pelagius Roma, Celestius in Sicilia, sub velamento questionum quarundam, magno uterq; molimine, suam, spargerent doctrinam, parcens primo nominibus, cum adversus eos scriberet, excitatus à Cresiphonte. Idem fecit augustissimus Augustinus, impulsus ab Hilario ad scribendum, cum edoceri hic petisset de nonnullis quæstionibus, quibus Pelagiani errores Syracusis dispergebantur, epistola hoc nomine ad Hipponensem Præsulē exarata. Ad hanc enim respondit Epist. 89. t. 2. Opp. f. 395. tanta mansuetudine proposita discutiens, ut ne quidem Pelagii faceret mentionem, quod hic clam agens, quasi quæ exponeret ab aliis docerentur, adhuc pro Catholico habere

habebatur, & quod *facilius hominem corrigi posse sperabat*; quod & alibi fecit, ceu testatur l. 2. *Retractat.* c. 33. t. l. opp. f. 51. add. *Baron.* Annal. t. 5. ad ann. 411. f. m. 330. Imo cum versutus Pelagius vaframentis suis, pio homine, pro quali tunc adhuc à Patrono suo *Arnoldo* habebatur, plane indignis, Synodum Diospolitanam decepisset, *Hieronimus* Dialogos, contra Pelagium calamum stringens, sic conscripsit, ut prudenter adhuc nominibus pepercerit, *Critobuli* & *Attici* appellationibus usus, illoque nomine Pelagium, hoc se intelligens. vid. opp. *Hieron.* t. 3. Non minus *B. Augustinus* non solum eum fratris nomine adhuc ista tempestate dignatus est, etiam cum Johannem Episcopum Hierosolynitanum moneret, caveret sibi à subdolo homine, pelle ovina tecto, de quo etiam *Baron.* l. c. f. 380. sed & tecto adhuc nomine dogmata impia ejus perstrinxit, sicut ipse *B. Augustin.* in *Retract.* l. 2. c. 49. Nec repugnat Christianæ mansuetudini, quod, cum Hæreticus *pertinacissima animositate*, ut rursus loquitur *Augustin.* in *Retract.* l. 2. c. 33. sua dogmata *defenderet*, ut par erat reprehensus fuerit; cum & Christum, *Matth.* 23, 1. sqq. *Joh.* 8, 44. Johannem Baptistam, *Matth.* 3, 7. Paulum, *Act.* 13, 10. *Gal.* 3, 1. 2. *Tim.* 4, 2. *Tit.* 1, 11. sqq. Petrum, *Act.* 8, 2. 2. *Ep.* 2, 14. pertinaces, quorum frustra expectabatur correctio, acrius verbis etiam castigasse constat, sine odio persone hostili. Pejori denique sensu quod verba Pelagii *acceperint, & perversa male interpretati fuerint* adversarii, invita veritate ursus ab *Arnoldo* asseritur. Verum quidem est, ex latebris suis extractos, solique expositos hominum fallacissimos, ita clamasse; id quod *Hieronimus* l. 1. advers. Pelagianos sub initium dialogi etiam notavit: Sic enim *Atticus*, sive *Hieronimus* l. 1. *Dic mihi Critobule.* (Pelagi) *Verumne est, quod à te scriptum audi? posse hominem sine peccato esse si velit, & facilia esse DEI præcepta.* CRITOBUL. *verum Attice. Sed non eodem sensu ab æmulis accipitur, quo à me dictum est.* Rursus CRITOBULUS: *Ego, Attice, dixi hominem absq; peccato posse esse si velit: non ut quidam maledici calumniantur, absq; DEI gratia; quod etiam cogitare sacrilegium est: sed simpliciter posse si velit: ut NB subaudiatur cum DEI gratia: Sed non nisi veteratorie.* Gratiam enim quam Pelagius subaudiebat, naturalem scil. nemo in con-

D trover-

troverfiam vocabat. Quam vero subaudire debebat, *super-naturalem* ſc. Spiritus Sancti, quamque Catholici aſſerebant, *Critobulus* negabat; vel nebulas latebrarum, & latendi locum moliendo, non ſufficienter, ut orthodoxi Patres acquieſcere poſſent, explicabat, *gratia natura* addens *gratiam doctrinae exte-rioris, revelantis tantum, & oſtendentis*, quid fieri debeat, non intus operantis Spiritus Sanctus, cui *fidem efficiat*, ut loquitur *Auguſt. Conf. art. 5.* Hanc impugnabat omnibus viribus, gratiam licet ſe oppugnare negaret vehementiſſime. Denique adjunxit *gratiam remiſſionis peccatorum*. De qua calliditate, æquivo-catione & reſervatione mentali Pelagii, & aſſeclarum, qua toti fere orbi impoſuerunt, plura ex *Auguſtino & Hieronymo* no-tarunt docti Viri, *Hülſemann. de Auxil. grat. p. 24. ſqq. 127. 247. ſq. Voß. Hiſt. Pelag. l. 3. P. II. p. 294. ſqq.* Calumniarum potius Pelagium, & Pelagianos, Auguſtino Manichæiſmum objicientes, arguere decuiſſet *Arnoldum*, niſi hæreticorum po-tius, & Pietæſtrotum, quam Catholicorum, & *γνησίως* piorum, cauſam agere maluiſſet.

§. 13. Notabimus ex quinque ſeculari antiquitate etiam, ob hæreſeos hinc ortæ atrocitatem, lapſum EUTYCHIS, Presbyteri, & Archimandritæ, ve Abbatis Constantinopoli-tani, qui & ipſe horribili lapſu hæreſin, *Eutychnorum* ſectæ & nomen & originem dedit; cujus opinio, explicante D. Dann-havver. Antichr. ſ. I. art. 9. p. 32, ut *ſæcunda vipera excluſit ova peſtilentia plurima, Monophyſitarum, Theopafchitarum, Aephalorum, Aphtartodocetarum, Severitanorum, Agnoetarum, Jacobitarum, Armenianorum, Monotheletarum, ve Univoluntariorum, qui atra ne-bula diu obſcurarunt Eccleſiæ Solen Chriſtum, Lunam ipſam Eccleſiam, & tertiam partem ſtellarum, id eſt Doctorum Eccleſiæ.* Quem infeli-cem hominem ſignificaffe laudatus notat Theologus l. c. An-gelum Apocalypticum, de quo Apocal. 8, 12. Magna ejus laus aliquandiu fuerat in Evangelo ob aſſertam contra Neſtorium veritatem. *Solicitudinem* ejus, *ζήλον*, cum *Neſtoriana hæreſis* quo-rundam rursus ſtudiis pullularet, non ſolum laudavit, & probavit *Leo I.* Pontifex Episto-la ad eundem exarata, quæ in Hiſt. & Act. Concil. Chalcedon. t. 8. Concil. ſ. 12. legitur; ſed & à *Fla-viano*, Archi-Epiſcopo Constantinopolitano, datis ad eundem literis,

literis,

literis, causam actorum contra Eutychem, sibi reddi voluit, ποία δικαιοσύνη ἀπὸ τῆς κοινωνίας τῆς Ἐκκλησίας ἐχρῆτο κεχωρισμῆς, qua justitia à communionem Ecclesiae esset separatus; ὁπότε, ut scribit idem nonnullis interjectis, ὁ μνημονεύθεις πρεσβύτερος ἐν τῷ ἰδίῳ λιβέλλῳ ὡμολόγησεν, ἔπιμον ἐαυτὸν εἶναι πρὸς διορθωσιν, cum memoratus presbyter libello proprio sit professus, paratum se esse ad corrigendum, si quid in se inventum fuerit, quod reprehensione dignum sit. Ostendunt sane haec verba, Leonem non solum Eutychem personae favisse, cum nimirum ejus fraus, & causa perdita nondum esset cognita, sed & in singulari hunc apud Episcopum Romanum, cujus magna in Ecclesia erat autoritas, gratia & opinione fuisse. Idem patet ex Epistola Leonis I. ad Theodosium Imperat. t. IIX. Concil. f. 15. In act. IV. etiam Concilii Constantinopol. ante Chalcedonense habiti, ceu habetur t. IIX. Concil. f. 213. laudatus fuit ab Archi-Episcopo Flaviano, quod Nestorio adversante, pro veritate concilium ingressus fuit. Apud Imperat. Theodosium II. etiam quod in aliqua fuerit, eaque nec vulgari existimatione, inde licet colligas, quod Constantino-politano Concilio condemnatus Eutyches, apud eundem Concilium Ephesinum II. extorserit, ad revisionem actorum instituendam: Quo etiam absolutus Eutyches, indigne vero tractatus fuit Flavianus. Conf. Act. hujus Synod. in t. IIX. Concil. Talis quidem Eutyches erat, sed non mansit, verum lapsus est infelicissime, sua culpa, nec salutaribus monitis locum relinquens, sed suae ἰδιογνωμοσύνης pertinaciter insistens; ceu queritur Flavian. Epist. ad consacerdotem Leon. I. Papam urbis Senioris Romae, de erroribus impij Eutychem. Add. Acta Concil. Constantinopol. ante Chalcedonens. celebrati. Ex justo vero DEI judicio id Eutychem num acciderit, ut alios disputando haereticos faciens, Nestorium nimirum, ipse etiam Haereticus declaratus fuerit, Arnoldo Haeresiol. P. I. l. 5. c. 5. §. 18. t. 247. affirmanti, respondemus ex Act. 19, 36. μηδὲν ὄφρα πέτῃς. Rom. II, 32. sq.

§. 14. Lapsus vero est Eutyches ex zelo erga Nestorium, per se non improbando, nisi cum ignorantia, audacia impudenti, arrogantia, & pertinaci ἰδιογνωμοσύνης conjunctus iste fuisset. Cum enim imprudenter Nestorianae haeresi se opposeret, eo profiliit, ut non tantum duas personas, sed etiam duas

in Christo naturas negatum irer. *Gelas. Episc. Rom. contra Eutyech. & Nestor. Conf. Herold. tom. script. contra hæret. f. 684.* Versuto & fraudulento præditus fuerat ingenio, dolos occultos amans. Unde ex quo Ephesi contra Nestorium decretum fuerat; quo tempore jam ibidem *zizania prave sectæ Eutyche germinasse dicuntur* Isauriæ Episcopis, in literis ad Leonem Imp. exaratis; subdolos hic homo *absconditum in se languorem mala sectæ retinens, inverecunde & impudenter in multas impietatem propriam inferre præsumsit, dicens, ut habent verba Flaviani ad Leon. I. Pontif. t. IIX. Concil. f. 16. ante inhumanationem quidem Salvatoris nostri Jesu Christi duas naturas esse divinitatis & humanitatis, post unitatem vero unam naturam factam.* De Eutyche sententia videndus etiam *Evagrius H. E. l. I. c. 9. Nicephor. H. E. l. 14. 47. sqq. 15. 4. sqq.* Non solum vero secreto multis annis hæc sic docuerat homo vafer, sed & aliorum Monasteriorum Abbates & Monachos in suas partes pertrahere voluit, missis ad eosdem libellis, quibus impia sua dogmata tacite disseminabat, ad subscribendum & approbandum, *eis σασιν, ad seditionem excitans monachos, referente in Synodo Constantinopol. Eusebio Dorylæi Episcopo, qui à vesania sua gratis Eutychem dehortatus fuit. Quo nomine etiam in Synodo inquisitio instituta, & res deprehensa fuit, ceu docent hujus Concilij Acta Act. III. t. IIX. Concil. f. 206.* Ne dicam, quod cum existimationem suam in discrimen adductam cernebat, ad artes & dolos, quibus egregie instruendis ingenio usque pollebat, ut dicitur in *Histor. Concil. Chalced.* rursus conversus homo seditiosus, per Chrysaphium quendam Eunuchum, ab Imperatore præsidium obtinuit, quo munitus ad Synodum perrexit, prolixius ex Concilii Actis idem etiam explicante *Baronio in Annal. t. VI. ad ann. Chr. 448. f. 60. sq.* Omni jure proin questus est *Flavianus* Archi-Episcopus Constantinopolit. literis ad Leon. I. de Eutyche, quod *cum passus justam Canonicam damnationem, debuisse secundis salvare priora, & per pœnitentiam perfectam, multasq; lacrymas placare DEUM, suumq; cor vehementer contristatum, in ejus ruina per veram sanare pœnitentiam, non solum hoc non fecerit, sed etiam per omnia conturbare sanctam Ecclesiam festina verit; directis insuper ad Leonem Papam libellis omni fallacia atq; calliditate plenis, mentiendo, & per fallaciam mendaciy ejus auribus se subrepere putans.*

In §. 2. l. 60. pro quos leg. de quibus.

❧ * * ❧

Coll. class. A

139, 38